

1988 1989 **1990** 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009

1990 A POLITIKAI RENDSZERVÁLTÁS ÉVE

FONTOSABB ESEMÉNYEK

Január 5–25.

A nagy magyar lehallgatási és megfigyelési botrány, a Duna-gate hetei. Kiderült, hogy a belügyi szervek a tavaly befejezett tárgyalásos forradalom megállapodásai ellenére is megfigyelik az ellenzéki pártok vezetőit, s az egykori állampárti vezetők minderről rendszeres jelentéseket kapnak. Némi tagadás és habozás után a következő három hétben a belügyi vezetés valamennyi érintett vezetője lemond – egészen a belügyminiszterig. Ezzel az ügygel a reformszocialista szárny a kampány kezdetén behozhatatlan választási hátrányba hozza magát. S ellenfeleik pedig őket.

Március 10.

Moszkvában a két ország külügyminisztere megállapodik arról, hogy 1991. június 30-ig kivonják Magyarországról az összes szovjet katonai egységet, a hozzájuk tartozó felszerelésekkel, hadianyagokkal és családtagokkal együtt.

Május 23.

Megalakul az Antall József-vezette jobbközép, koalíciós kormány. A kétnapos programvita során a parlamenti ellenzék megsemmisítő bírálat alá veszi a hevenyszettnek tartott elképzeléseket, elsősorban a konkrétumokat hiányolják az általános jellegű ígérek mögött. Az új kormányfő első külföldi útjai az Európai Unió meghatározó országainak fővárosaiba vezetnek, ezzel is jelezvén hazánk új elkötelezettségének irányát.

!!!5 sort hozzá lehetne írni!!!

A tavaszi választási eredmények következményei nagyjából pontot tettek a hosszadalmas hatalmi-politikai átalakulási folyamatok végére. Lezárultak a küzdelmek, négy évre eldőlt, hogy mely erők lesznek ellenzékben, és kiket illet a kormányzati felelősség. Megkezdődött az új rendszer „üzembe helyezése”. A berendezkedési folyamat részben azzal járt, hogy az intézményrendszert a mindennapi ütközések, súrlódások, konfliktusok közepette kellett és lehetett tesztelni. Részben pedig azzal, hogy a vezetői szférákban olyan széles körű személycserék zajlottak le, amelyekre évtizedek óta nem volt példa nálunk. Az új parlament képviselői között 95 százalékban azok ültek, akiknek e feladat határozottan pályakezdetét jelentett. Az új kormány összetételét pedig maga Antall József tartotta fontosnak azzal jelezni, hogy a miniszterek között senki sincs, aki korábban tagja lett volna az MSZMP-nek.

A választásokat követő hetekben, hónapokban valamennyi fontosabb hatalmi- és közintézmény élén új arcokat láthatott a közvélemény, kezdve a köztársasági elnöktől egészen az őszi polgármestercserékig. Az ekkoriban ki- és megalakuló ügynevezett nemzeti intézmények élén is nagy tekintélyű, olykor a saját szakmájukon túl is széles körben elismert értelmiségiek jelentek meg. Csak röviden ilusztrálva: Hágelmayer István a Számvevőszék élén, Surányi György az MNB elnöki széké-

Kis János, az SZDSZ elnöke rendkívüli érdeklődés közepette adja le a maga szavazatát. Ekkor még nem lehetett tudni, hogy a két nagyra nőtt rendszerváltó párt versengéséből melyikük kerül ki győztesen?

mégis úgy vélte, hogy az úgynevezett Dunagate-botrányért a politikai felelősséget mindenképpen vállalnia kell

Horváth István belügyminiszter január 25-én a parlamenti nyilvánosság előtt mondott le tárcája vezetéséről. Noha a szolgálatok által továbbra is folytatott megfigyelésekről személy szerint nem sok tudomása volt,

2009 2008 2007 2006 2005 2004 2003 2002 2001 2000 1999 1998 1997 1996 1995 1994 1993 1992 1991 **1990** 1989 1988

Több évtizednyi szünet után a magyar választópolgárok aktív százezei szinte gyerekes lelkesedéssel vetették magukat bele a kampányszervezés mindennapi örömeibe. Szabályok, szokások még nem voltak, ezért minden elképzelhető szabad felület alkalmasnak látszott a kampányüzenetek elhelyezésére

AZ ELSŐ VÁLASZTÁSOK EREDMÉNYEI

Március 25.–április 8. Többpárti, szabad parlamenti választásokat tartanak hazánkban – 43 év után először. A szavazati joggal rendelkező, mintegy 8 millió állampolgár közül 63,14 százalék élt ezzel a történelmi lehetőséggel. A választók több mint 80 százaléka a rendszerváltást képviselő pártokat támogatta. Az első fordulóban még viszonylag szoros eredmény mutatkozott az ellenzék két vezető pártja között, az MDF valamivel több, mint 3 százalékkal (mintegy 164 000 szavazattal) vezetett az SZDSZ előtt. Végül a jobbközép pártok szereztek meg a többséget. Az MDF 165, a Független Kisgazda-

párt 44, a KDNP pedig 21 mandátumot kapva, együttesen biztos parlamenti többséggel, a helyek mintegy 60 százalékával rendelkezve kezdhetik meg a kormányalkító koalíciós tárgyalásokat. A legnagyobb ellenzéki pártként az SZDSZ 92 mandátumhoz jutott, míg az MSZP 33, a Fidesz pedig 21 parlamenti hely birtokában készülhet az ellenzéki szerepkörre. Az Agrárszövetség egyéni körzetben szerzett egyetlen mandátumával tulajdonképpen szintén parlamenti pártnak minősíthető, s további hat képviselő pedig a függetlenek soraiban ülve csatlakozhatott az új parlament munkájához.

FONTOSABB ESEMÉNYEK

Szeptember 10.

Hivatalosan is megjelenik a több hete sokat idézett és bírált Justitia-terv, amely a rendszerváltás igazságtételi programját hivatott megalapozni. Az MDF frakcióvezetője által jegyzett program 11 pontban foglalja össze az előző rendszer vezetői elitjének utólagos számonkérésével és felelősségre vonásával kapcsolatos elgondolásokat. Az írás utolsó mondata világosan meg is fogalmazza e terv funkcióját: „Az igazságtétel nélkül nehezen képzelhető el annak a bizalomnak a megteremtése, ami szükséges az elkövetkező időszakhoz”.

Szeptember 30.–október 14.

Önkormányzati választások tartanak, s az újonnan felálló helyi képviselői testületekkel lényegében befejezté válik a rendszerváltás intézményi alapjainak a megteremtése. A helyi választások eredményei roppant éleséggel világítják meg azt a tényt, hogy a többpártrendszer még csak a nagyobb városok világában érezett gyökereket, s minél „lejjebb” haladunk a településszerkezetben, annál kevésbé látni nyomát a pártoknak. S az is feltűnő, hogy a kisebb települések zömében az egykori tanácselnökök kapták meg a lakók bizalmát az új struktúrában is.

December 10.

Megkezdí a parlament a kárpótlási törvény tervezetének vitáját. Ekkor még talán senki nem sejtí, hogy olyan sok hónapos, meddő, ám a társadalom jelentős részének indulatait felkavaró polémia kezdődött el, amelynek a későbbiekben igen nagy szerepe lesz a sérelmi alapú, irracionális politizálás általánossá válásában.

December 14.

Antall József stratégiai pontokon alakítja át kormányát, a változtatások közül a legszembetűnőbb Boross Péter belügyminiszterré, valamint Kupa Mihály pénzügyminiszterré kinevezése. Megtörtént az új rendszer első, jelentős korrekciós lépése.

!!SORT HÚZNI!! 21

1988 1989 **1990** 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009

Néhány hónappal korábban a közvélemény elenyésző kisebbsége ismerte Antall József nevét, a választások második fordulója után azonban már mindenki tudta, hogy ő lesz az új magyar demokrácia első, szabadon választott parlamentjének kormányfője. Az MDF a második fordulóra sikeresen vonzotta magához a biztos kormányzás értékét mindennél fontosabbnak tartó választókat, s ebben nagy szerepe volt Antall karakterének is

Antall József a széles körű találgatások ellenére sem vett át az új kormányba egyetlen olyan személyt sem, akik bármilyen módon köthetők voltak az előző rezsim politikai elitjéhez. Első kormányfői beszédében azonban kifejezte köszönetét és elismerését a Németh-kormány mindazon erőfeszítéséért, amit elődei a békés átmenet érdekében fejtettek ki

Antall József mint kijelölt kormányfő viszonylag könnyedén szót tudott érteni Tölgyessy Péterrel, aki a legnagyobb ellenzéki párt, az SZDSZ frakcióvezetőjeként várhatóan a parlamentben is első számú politikai ellenfelének ígérkezett. Együttműködésük emberi és szakmai alapjait az előző évi kerekasztal-tárgyalásokon eltöltött hónapok teremtették meg, s jórészt ezen a háttéren születhetett meg a Paktum is

ben, Sólyom László az Alkotmánybíróság, Györgyi Kálmán a Legfőbb Ügyészség, Hankiss Elemér a köztvévé, Gombár Csaba a Magyar Rádió, Vukovich György a KSH, Pungor Ernő az OMFB új vezetőjeként együtt olyan névsort jelentettek, amiből arra lehetett következtetni, hogy a magyar értelmiség szín-java kész aktívan támogatni a

rendszerátalakítás egészét. Egysszóval, a választásokat követő néhány hónapban nemcsak az illúziók, hanem a bizalom és a viszonyok nagyon gyors megfordíthatóságába vetett hit is nagyon erős volt.

Ősszel aztán mindez meglehetősen hamar elpárolgott. Szeptember 30-án és két hét múlva, az önkormányzati vá-

lasztásokon, a nagyobb településeken már az ellenzéki erők arattak egyértelmű győzelmet. (A megyei jogú városok több mint háromnegyede szabaddemokrata és/vagy fideszes polgármestereket választott meg, s a fővárosban is e két párt került többségbe.) Október 26-án kitört az utóbbi évtizedek addigi legnagyobb, leghangosabb utcai

2009 2008 2007 2006 2005 2004 2003 2002 2001 2000 1999 1998 1997 1996 1995 1994 1993 1992 1991 **1990** 1989 1988

Nélkülem úgysem kezdik el...

A választások után tíz nappal a Parlamentben első sajtótájékoztatójukra készülnek a hat parlamenti párt frakcióvezetői: Pozsgay Imre, Füzessy Tibor, Torgyán József, Antall József, Tölgyessy Péter, Orbán Viktor, valamint a független képviselők csoportjának képviselője, Fodor István

A PAKTUM LÉNYEGE

Május 2. Hivatalosan is bejelentik, hogy az MDF és az SZDSZ vezetői között napok óta titkos tárgyalások folytak, amelyek során megállapodtak az alkotmányos keretek meglehetősen széles körű megváltoztatásában. Mindenekelőtt az ország kormányozhatóságára voltak tekintettel, s a korábbi, általános érvényűvel kétharmados többséget igénylő törvényalkotást egyszerű többséggel váltják fel, illetőleg megtartják a minősített többséget hűsz, tételesen felsorolt, különösen fontos törvény esetében. Módosítani kívánják a kormány, a törvényhozás és az államfői jogállás néhány sarkalatos pontját is. Így kerül be a magyar közjogba az úgynevezett „konstruktív bizalmatlansági indítvány”, amelynek következtében a magyar miniszterelnöki pozíció kellően körülbástyázott intézménnyé vált. A többi párt egyébként éles bírálattal illetve a paktumnak elnevezett egyezség megalkotásának módját.

demonstrációja, a taxisbloká, és az ország három napra teljesen megbénult. December 14-én Antall József bejelentette kormánya kulcspontokon történő, radikális átalakítását. Fél évvel az első választások után úgy tűnt, mintha az Új Rend helyett

inkább az Új Káosz uralkodott volna el. Mi történt, hogyan párolgathatott el a bizalom ilyen nagy sebességgel?

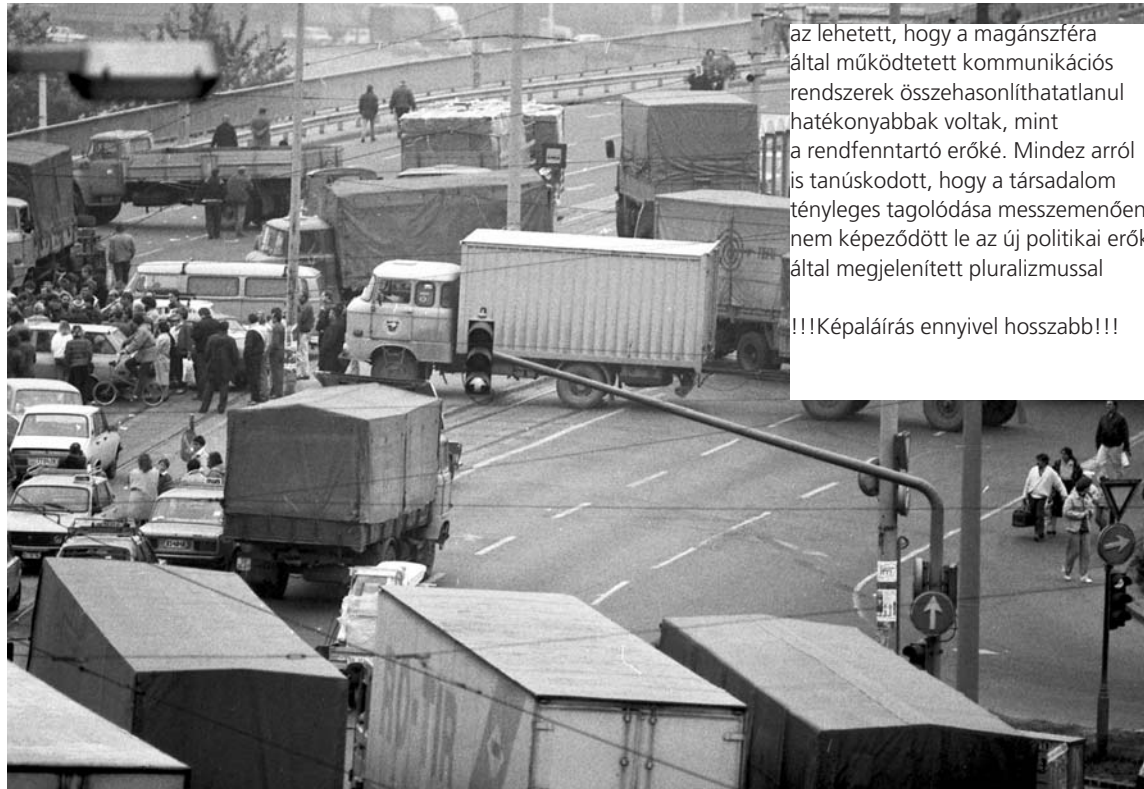
Teljes körű elemzést terjedelmi okokból nem adhatunk, de néhány, alapvetőnek tekinthető

kulcsmozzanatot körvonalazhatunk:

1. Az új politikai rendszer a korábnál összehasonlíthatatlanabbul átláthatóbb, naponta ellenőrizhető és sebezhetőbb képződményként jelent meg. A kulcsszereplők tettei, döntései,

Augusztus 3-án a Parlament Göncz Árpádot köztársasági elnökké választotta, s ezzel a döntéssel jó időre pont került annak a hosszadalmas vitának a végére, hogy az államfőt közvetlen, avagy közvetett úton válasszuk-e meg. Az új elnök a későbbiekben az egész magyar átmenet legnépszerűbb politikai személyiségének bizonyult

1988 1989 **1990** 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998 1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009

az lehetett, hogy a magánszféra által működtetett kommunikációs rendszerek összehasonlíthatatlanul hatékonyabbak voltak, mint a rendfenntartó erők. Mindez arról is tanúskodott, hogy a társadalom tényleges tagolódása messzemenően nem képeződött le az új politikai erők által megjelenített pluralizmussal

!!!Képalírás ennyivel hosszabb!!!

A taxisbloká meg szervezésében kitüntetett szerepet vállaltak a magánfuvarozók, s a rendőrségi tehetetlenség egyik oka éppen

2. Az új politikai osztály aránytalan mértékben csak azt az egyetlen magyar nyelvet beszélt, ahonnan jött: a humánértelemiségiek nyelvét. Mondhatni, hogy ez a vonás szervesen következett a hazai többpártrendszer születési rendellenességéből, abból, hogy az új pártokat jobbra az egymással versengő nagyvárosi/értelmiségi szubkultúrák választották ki a maguk zárt soraiból. E korlátozottság azzal a következménnyel is együttjárt, hogy az új politikai osztály különös vonzalmat érzett a historizálás iránt, mértéktelenül túlbecsülte a szimbolikus politizálás jelentőségét, és a napi

cselekedetei százezrek számára váltak naponta követhetőkké, ha máshonnan nem, akkor a rendszeresen üléselő parlament révén. S az átlagos állampolgár, aki évtizedekig mit sem tudhatott a politikacsínálás mindennapjairól, most szembesült az alternatívák, pártok, vezetők, miniszte-

rek esendőségeivel, lépéseik állandó kritikai visszhangjaival. Az átlagpolgár nem szerette ezt a képet, ő inkább az ügyek gyors, hatékony és vitathatatlan elintézését várta volna el. Senki sem volt felkészülve és felkészítve a vitaközös politikai demokrácia mindennapi elviselésére.

A bloká napjaiban olyan méretű, intenzív társadalmi párbeszéd zajlott, melynek hangulata semmiben sem emlékeztetett a tavasi kampányban tapasztalt politikai diskurzusokhoz. Már csak azért sem, mert a hídfőknél

zajló szócsaták valóban érdemi kérdések kapcsán törtek elő

AZ ŐSZI TAXISBLOKÁD NAPJAI

Október 26-án, csütörtökön este a fővárosban néhány száz magántaxis kezdeményezésére tiltakozó akció indult a benzinár drasztikus emelése miatt, talán azért is, mert még az aznapi újságban is a várható áremelések hivatalos cáfolatáról olvashattak az érdeklődők. A budapesti megmozdulás órákon belül az egész ország életét megbénító közlekedési blokáddá alakul át, lényegében az összes fontosabb főútvonal járhatatlanná vált. A hídfőknél, a lényegesebb csomópontoknál számtalan sokórás, spon-tán közéleti-politikai vitafórum alakult ki, hirtelenjében tíz- és tizezreknek lett igényük az addig meg nem tárgyalt alapkérdések megvitatására. (Kisebbfajta csodaként, de a hihetetlenül feszült hangulat ellenére sehol nem került sor számottevő erőszakos cselekedetekre). A kor-

mány szakadatlanul tárgyalt a megmozdulások képviselőivel, bár ezt a tárgyalási pozíciót meglehetősen bonyolultá tette azt, hogy Antall József ezekben a napokban éppen kórházi kezelés alatt állt. A harmadik nap után a kormány élő tévéközvetítés révén többórás tárgyalásokon talált együttes megoldást az érdekképviseleti szervekkel, s a gazdasági élet képviselőivel. A vásárnap estére ugyan elhárult, de e három nap során elemi erővel derült ki, hogy sem a lakosság, sem a kormányzat, s az újonnan helyzetbe került politikai osztály egésze sincs felkészülve a rendszerváltás gazdasági következményeinek átlátására. Sem pedig e gazdasági nehézségek szociális következményeinek bemérésére.

!! 3 sort hozzá lehetne írni!!

2009 2008 2007 2006 2005 2004 2003 2002 2001 2000 1999 1998 1997 1996 1995 1994 1993 1992 1991 **1990** 1989 1988

Egy nem várt következmény: a főváros levegője két nap elteltével évtizedek óta nem érzékelt tisztaságúvá változott vissza.

közpolitikai kihívásokat előszere-
rettel stilizálta át ideológiai
hitvitákká.

3. Mindennek illusztrálásá-
ként nem érdektelen röviden át-
tekinteni az új magyar parla-
ment és kormányzás első ne-
gyedévének legnagyobb vissz-
hangokat kiváltó döntési tárgy-
köreit: a kötelező hitoktatás be-
vezetése, a köztársaság új címe-
re és kitüntetési rendje, az új ál-
lami ünnepek rendje, Trianon-
megemlékezés megítélése, a
kárpótlás mikéntje, a régi rezsim
vezetőinek megbüntetése és el-
számoltatása, s legfőképpen: mi
legyen a földdel és a szövetkeze-
tekkel. Ezek a kérdések eleve
vég nélküli vitákra csábítottak a
múlt egy-egy darabkájának
megítélésében.

4. Mindeközben a lakosság
millióit egészen más jellegű
problémák tartották izgalom-
ban: az infláció 44 éve nem ta-
pasztalt magasságokba szökött,
1990-ben a 30 százalék közelé-
be emelkedett; csaknem 300
000 ember munkahelye szűnt

Köszönhetően az egyeduralkodóvá
előlépett gyalogos- és biciklis
forgalom hatásainak. Váratlan,
s nagy mintán megszerzett kutatási
tapasztalat volt ez...

meg és jelentős hányaduk nem
tudhatta még, hogy hol fog a jö-
vőben tartósan magának megél-
hetést találni. Az ismertté vált
bűncselekmények száma 1988-
ban 184 000 volt, 1990-ben pe-
dig már elérte a 341 000-et, s ez
a – csaknem – megduplázódás
elsősorban a vagyon elleni bűn-

cselekmények megszaporodásá-
ból adódott, ami egyúttal a
rendőrség teljes elbizonytalanó-
dásáról is sokatmondó adat.

Összességében azt mondhat-
nánk, hogy 1990 a magyar rend-
szerváltás első teljes éve volt, en-
nek minden ellentmondásával. A
politikai események, változások

sűrűsége ugyan még most is káp-
ráztató volt, ám ekkor már látni
lehetett a későbbi két évtized
egyik krónikus alapproblémáját:
a politikai osztály által érzékelt és
megjelenített napirend vészes el-
válását az átlagemberek által fon-
tosnak és megoldandónak ítélt
problémáktól.

Egy pillanat, s máris jöhet a cseresor... Hat héttel a taxisblokádbelpolitikai
sokkja után Antall József stratégiai pontokon alakítja át kormányát. A kabinet
átformálása még a következő év első heteiben is folytatódik

Biztos, hogy Tiszta Lapot tettek nekem oda...? Az átalakítás egyik legfon-
tosabb mozzanata a belügyminiszter-csere volt; ezen a poszton Boross Péter
váltotta fel azt a Horváth Balázst, akinek a blokádnapi nem tartoztak élete

legemlékezetesebb pillanatai közé

